

Araştırma Makalesi / Research Paper

TUVA EDEBİYATININ ÖNEMLİ ŞAHSİYETİ OLEG KARLAMOVİÇ SAGAN-OOL VE UJURAJIŞKIN “KARŞILAŞMA” ADLI HİKÂYESİ ÜZERİNE

Vildan KOÇOĞLU GÜNDOĞDU*

Öz

1930’lu yıllardan sonra gelişen çağdaş Tuva edebiyatının kurucularından biri olan Oleg Karlamoviç Sagan-ool, hem çok yönlü kişiliği ile hem de edebiyatta ele almış olduğu pek çok yeni tema ile dikkatleri çekmiştir. 1938 yılında yayımladığı ilk şiir kitabıyla edebiyat dünyasına önemli bir adım atan edebiyatçı sonrasında hikâye, roman, piyes, senaryo yazarlığı ile altın çağa damga vuran edebiyatçılarından biri olmuştur. Ayrıca Rus yazarlardan yapmış olduğu edebî çevirileri de bulunmaktadır. Döneminin olaylarını, toplumun mevcut durumunu, insanların yaşadığı zorlukları, kahramanların ruh hâllerini etkileyici üslubu ile artaran yazarın eserlerindeki tasvirler de yazarın ustalığını ayrıca ortaya koyar.

Bu makalede, Oleg Karlamoviç Sagan-ool’un hayatı, edebî kişiliği, eserleri, edebiyata getirdiği yenilikler, sanatsal faaliyetleri gibi konularda bilgiler verilecek; yazarın 1941 yılında yayımlanan ve Tuva edebiyatında hikâye türünün ilk örneklerinden biri kabul edilen *Ujurajışkin* “Karşılaşma” adlı hikâyesinin Türkiye Türkçesine aktarması yapılacak ve hikâyenin kısa bir değerlendirmesine de yer verilecektir. Hikâyede kahramanın dilenme veya avlanmak üzere çıktığı yolculuklarda karşılaştığı karakterlerin yaşadığı olaylar, ruh hâlleri ve akıbetleri anlatılır. Karakterlerin

Geliş Tarihi/ Date Applied: 19.01.2021

Kabul Tarihi/ Date Accepted: 14.06.2021

Makalenin Künyesi: Koçoğlu Gündoğdu, V. (2021). “Tuva Edebiyatının Önemli Şahsiyeti Oleg Karlamoviç Sagan-Ool ve Ujurajışkin “Karşılaşma” Adlı Hikâyesi Üzerine”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 52, 311-334.

DOI: 10.24155/tdk.2021.186

* Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, vk.gundogdu@hotmail.com İzmir / Türkiye.

ORCID ID: 0000-0003-4074-9457

hikâye kahramanıyla ortak olan tarafı zorlu bir yaşam sürmeleri, iyi bir yaşam arayışı içinde olmalarıdır. Yazar tüm bu karşılaşmaları etkileyici üslubuyla kaleme almıştır.

Anahtar Sözcükler: Oleg Sagan-ool, Ujurajuşkın, Tuva edebiyatı, Çeçen Çogaal (Hikâye).

On an Important Author of Tuvan Literature Oleg Karlamovich Sagan-Ool and His Story *Ujurajuşkın* 'Meeting'

Abstract

Oleg Karlamovich Sagan-ool, one of the founders of the contemporary Tuvan literature that developed after the 1930's, attracted attention with his versatile personality and many new themes he brought to literature. The writer, who took an important step into the world of literature with his first poetry book published in 1938, became one of the literary writers who marked the golden age with his writing of stories, novels, plays and screenplays. He also had literary translations from Russian authors. The descriptions in the works of the author, who conveyed the events of his period, the current situation of the society, the difficulties experienced by the people, the moods of the heroes in his impressive style, also reveal the author's mastery.

In this article, Oleg Karlamovich Sagan-ool's life and literary personality, his works, his bringing innovation to literature, information on topics such as artistic activities will be given, and also the author's first example of the kinds of stories published in 1941, called *Ujurajuşkın* "Meeting" will be translated and a brief review of the story will be included. In the story, the events, moods and fates of the characters that the hero encounters during his journeys begging or hunting are told. What the characters have in common with the hero of the story is that they live a hard life and seek a good life. The author wrote all these encounters in his impressive style.

Keywords: Oleg Sagan-ool, Ujurajuşkın 'Meeting', Tuvan literature, Chechen Chogaal (Story).

Giriş

Oleg Karlamoviç Sagan-ool, Tuva edebiyatının kurucularından biridir.¹ Edebiyatın gelişmesinde, Sovyet halkları arasında tanınmasında büyük katkısı olmuştur. Edebiyatçı kimliği dışında vekillik, barışı sağlama bölge komitesinin başkanlığı gibi çeşitli görevlerde yer alan bir şahsiyettir. Kendini pek çok açıdan geliştirmiş, kibar, nazik olduğu kadar hoşgörülü, meraklı, hayatın meseleleriyle iç içe bir kişiliktir. Öğrenme isteği kadar, öğretme isteğiyle de dolu, çevresindekilere öğütler vermeyi seven bir

¹ Tuva edebiyatı ve çağdaş Tuva yazılı edebiyatının gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için Arıkoğlu, 1998; Otyzbay, 2019'a bakılabilir.

karakterdir. Hayatı boyunca şiir, hikâye, roman, dram gibi çeşitli türlerde eserler vermiştir. Özellikle nesir türünde oldukça başarılı bir yazardır.

Hayatı ve Edebî Kişiliği

Oleg Karlamoviç Sagan-ool, 1 Ocak 1913'te Çöön-Hemçik'in Şemi köyünde dünyaya gelmiştir. Tuva edebiyatının kurucularından biri sayılan Sagan-ool'un çocukluk yılları öksüz kalmasıyla, yaşamın zor şartlarını daha küçükken üstlenmesiyle daha da ağır geçmiştir. Küçük yaşta edebiyata olan ilgisi ortaya çıkmış, büyükbabasının yurdunda önemli destan anlatıcılarından, halk şairlerinden, şarkıcılarından destanlar, şarkılar dinlemiş, bilmece ve hikâyelerle yoğrulmuş bir çocukluk yaşamıştır. Onun bu ilgisi, sonraları, gırtlak şarkıları söylemeye, ağız kopuzu çalmaya, destan anlatmaya kadar varmış; hatta yarışmalara bile katılmıştır (Seren-ool, 1975: 353).

İlkokul çağına geldiğinde, hem dönemin çalkantılı olayları, Ekim Devrimi ve devamında Tuva halkının bağımsızlık mücadelesi Sagan-ool'un öğrenim alma ile ilgili duygu ve düşünce dünyasını da doldurmuş ve Kızıl şehrine ilkokul ve ortaokul eğitimini almak üzere getirilmiştir. *Kejiktig Sıldıs* adlı eserinde otobiyografisine yer vermiştir. Bu eserinde, çocukluk çağında öğrenim görme isteğinin artmasının sebeplerini anlattığı bölümler yer almaktadır.

Moğol yazısıyla eğitim alan Sagan-ool, 1930 yılında eğitimini tamamlamıştır. Aynı yıl, Sovyetler Birliği içinde eğitim almak üzere seçilen on kişi arasına girmiş ve Ulan-Üde şehrinde İşçi Fakültesine gönderilmiş, 1935 yılında başarılı bir şekilde mezun olmuştur. Burada dönemin edebiyat ve sanat adamlarıyla tanışmış, Buryat edebiyatçıları ve sanatçılarının düzenledikleri etkinliklere katılmıştır. Bu dönemde Tannu Tuva'da yazı geliştirilmiş ve daha önce Moğol yazı dilini kullanan Tuvalar, Latin harfleri esasına dayalı ilk Tuva alfabesini kullanmaya başlamışlardı. Sagan-ool, 1938 yılında hem yeni yazıyı öğrenmiş hem de ilk şiir denemelerini yapmıştır.

Ulan-Üde'de eğitimini tamamladıktan sonra İrkutsk Öğretmen Enstitüsü, Fizik-Matematik Fakültesine girmiş, buradan da başarıyla mezun olduktan sonra memleketine dönerek Kızıl'da bir süreliğine matematik öğretmenliği yapmıştır. Sagan-ool'un, daha Ulan-Üde ve İrkutsk'ta öğrenim görürken edebiyata olan ilgisi memleketine döndükten sonra daha da artmış ve Tuva edebiyatının hem gelişme hem olgunlaşma dönemlerinde eserler vererek adını tarihe yazdırmıştır. Hareketli bir yaşam tarzı olan Sagan-ool çeşitli komitelerde, komisyonlarda görev almıştır. Tıva Arat Respublika (TAR) "Tuva Halk Cumhuriyeti" Edebiyat Komitesinde, TAR Bakanlar Kurulunda görev yapmıştır. 1942'de TAR Yazarlar Birliğinin kurulmasıyla birinci edebiyatçıları konferansı düzenlenmiş ve bu konferansın düzenleme kurulunda Sagan-ool da yer almıştır. 1945'ten hayatının sonuna

kadar SSCB Yazarlar Birliği, Tuva Sekreteryazı ve sonra da Tuva Otonom Cumhuriyeti Yazarlar Birliği Başkanlığı yapmıştır. Başkanlık yaptığı dönemlerde RSFSR (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) ve SSRE (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) Yazarlar Birliğinin düzenlediği büyük kurultaylar ve konferanslarda Tuva edebiyatının temsilcisi olarak yer almıştır (Seren-ool, 1975: 355; Kombu, 2013: 58)

Sagan-ool, hayatta farklı alanlara ilgi duyan ve bunlarla ilgili bilgisini derinleştirmeye istekli, çabalayan bir şahsiyet olmuş ve bunları kendi edebî ürünlerine yansıtmıştır. Halk bilgisi ürünlerine olan merakını, kendi çabasıyla edebiyat teorisi, yabancı edebiyatçıların eserlerini tercüme gibi konularla genişletip bilgisini derinleştirmiştir. Sagan-ool'un edebî ürünleri sonraki kuşak edebiyatçıları için örnek teşkil etmiştir. Rus edebiyatından Tuvacaya yaptığı çeviriler arasında A. Puşkin'den *Dubrovskiy* (1952) (Dubrovskiy) adlı uzun hikâye ve *Çogaaldar Çundızı* (1989) (İzbrannoye - Edebiyat Derlemeleri), Y. Lermontov'dan *Bistiñ Üyeniñ Maadırı* (1950) (Geroy Naşego Vremeni - Çağımızın Kahramanı), M. Gorki'den *Kijiler Holunga Çoraanım* (1954) (V Lyudyah- Ekmeğimi Kazanırken), M. Şolohov'dan *Añdargan Kur Çer* (1950) (Podnyataya Tselina - Uyandırılmış Toprak), *Töreen Çurt Dugayında Sös* (1954) (Slovo o Rodine - Ana Yurt Hakkında Söz), gibi eserleri söylemek mümkündür (Kombu, 2012: 225-226; Tanova, 2013: 31). Sagan-ool'un Rus yazarlarından ve dönemin önemli eserlerinden yapmış olduğu çevirilerin, onun edebî kişiliği bakımından olgunluk dönemine ulaşmasında ve usta eserler ortaya koymasında katkısı olduğu söylenebilir. Öyle ki, Sagan-ool'un romanları onun olgunluk dönemi eserleri olduğunu hissettirir.

Halk bilgisi ürünlerine dayanarak, onun zenginliğinden faydalanarak eserler üreten edebiyatçıların eserleri de edebiyat tarihinde kalıcı, unutulmaz, köklü izler bırakmaktadır. Sagan-ool hikâye denemelerinden önce, Tuva kahramanlık destanı olan *Tanaa-Herel* adlı destanı derleyip yazıya geçirerek 1939 yılında edebî derlemeler de yayımlamıştır. Derleme çalışmalarına *Poslovitsi i pogovorki Tuvinskogo Naroda* (1966) (Tuva Halkının Atasözleri) ve *Mudrost Naroda* (Halk Bilgisi) (1976) gibi ortak yazarlı eserleri de gösterilebilir (Kombu, 2013: 59). Yine Rus masallarından ve tek perdelik oyunlardan çeviriler yaparak bunları Tuvacaya kazandırmıştır. P. Yerşov'dan çevirdiği *Mögennig A'ıçığıaş* (Konek-Gorbunok - Hörgüçlü Atçık) (1938) adlı masal buna örnek verilebilir (Kombu, 2012: 225).

1930'lu yıllar, Tuva edebiyatının ilk adımlarının gelişip, onu olgunlaşmaya götüreceği adımların atılmasına bir başlangıç olarak düşünülebilir. 1936'da Sagan-ool'un *Revolüstug Arat* adlı dergide çıkan *Uran Çogaal Ajılı* (Edebiyat İş) adlı yazısında, edebiyatçılara edebî seviyelerini yükseltmenin

yollarına, Tuva edebiyatının hangi yönlerini geliştirmek gerektiğine, şiirle uğraşan kişilerin yazarken düştükleri hatalara değinmiş ve gelecek nesil edebiyatçılara yol gösterici bir rol üstlenmiştir. 1938 yılından itibaren Sagan-ool kendi eserlerini yayımlamaya başlamıştır. İlk eseri, 1938’de yayımlanan *Bis-tiñ Töreen Çurtuvus* (Ana Yurdumuz) adlı şiirini yayımlamıştır. Nesir (Proza) türündeki ilk eseri 1941 yılında yayımlanan *Ujurajuşkın* (Karşılaşma) adlı eserdir. Bizim de burada ele alacağımız ve aktarmasını sunacağımız hikâye, kahramanın Tuva’nın farklı kuşaklardan kişilerle karşılaşması ve bu kişiler arasındaki farklılıkların anlatılması üzerine kurulmuştur. İlginç ve sağlam kurgusuyla bu eser Sagan-ool’u nesir türünde önemli bir noktaya getirmiştir. Daha sonra 1941-1948 yılları arasında çocuklar için yazdığı *Ejjişkiler* (İki Arkadaş), *Huragan* (Kuzu) gibi eserleri de *Ujurajuşkın* ile benzer konuları içermiştir (Seren-ool, 1975: 359).

Sagan-ool, 1942-1944 yılları arasında, savaş yıllarında kaleme aldığı bazı eserlerinde tüm dikkatini Sovyet ulusunun mücadelesine yönlendirmiş ve 1942’de *Avazı* (Annesi) adlı şiir, *Malçın Arat Sandıy* (Çoban Sandıy) adlı hikâye, 1943’te *Arat Çonnun Murnundan* (Halkın Adına) gibi şiir, hikâye, deneme yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır.

Şair, yazar Sagan-ool’un edebî stili de çeşitlidir. Oleg Sagan-ool’un edebî kişiliğine bakıldığında onun çok yönlü bir kişilik olduğu görülür. Nazım ve nesir türündeki eserleri yanında, oyun yazarlığı ve çevirmenlik yönüyle de dikkat çekmiş ve Tuva edebiyatı için önemli eserler bırakmıştır. Yeni türleri, tarzları kullanmayı seven Sagan-ool’un bu girişimleri Tuva edebî nesri kurmasına ve hikâye türünün gelişmesine önyak olmuştur. Edebî kişiliğine bakıldığında, dönemini etkileyici tasviri, olayları ve insanları hayatın sıradan akışıyla değil, zorlu dönemleriyle birlikte gösterebilmesi ona özgünlük katan noktalardan bazılarıdır.

Sagan-ool *dokumentaldıg tooju* (Biyografik öykü) türünde de önemli bir eser vermiştir. *Bayan-Talanıñ Kijizi* (1962) (Bayan-Tala’nın Kişisi) adlı eserinde Oorjak Ç. Lopsaŋçap’ın hayatını etkileyici bir üslupla kaleme almıştır.

1965’te *Kejiktig Sıldıs* (Şanslı Yıldız) adlı uzun hikâyesinde (tooju) temelde, bir gazeteci olan Ak-ool’un biyografiye yakın bir türde yaşamı ele alınmıştır. Ayrıca, bu eserinde köylülerin kahramanca çalışmaları, hayata tutunmaları ele alınmıştır (Kombu, 2013: 60).

S. Kombu (2013: 60), Sagan-ool’un romanlarında “halkın içinden seçilen karakterlerini ve ulusal yaşamın renklerini ustalıkla resmettiğini, yeni temalar, başkaları tarafından keşfedilmemiş temalarla romanlar” yaratarak

2 Oorjak Çıvaajıkoviç Lopsaŋçap, Tuva Meclisi’nin 17 Ağustos 1944 tarihinde “asırlara dayanan Tuva Rus dostluğunun gereği olarak, Tuva’nın Sovyetler Birliğine katılma isteğini bildiren kararını” Sovyetler Birliği Yüksek Şurasına bildirmek üzere görevlendirilen kişilerden biridir. (Arkoğlu, 2002)

Tuva edebiyatını zenginleştirdiğini söyler. Bu yeniliklerin somut örneğini Sagan-ool’un 1967 yılında yazdığı ilk romanı *Döspester* (Karşı Konulmazlar) adlı romanında görülür. Bir kolhoz başkanı olan Borajık ve onun yaptıklarını konu edinen bir romandır. İş, hayat, sevgi, dostluk gibi temalar romanda ağır basmaktadır. Romanda eski hayat ile yeni hayat, eski ideoloji ile yeni ideoloji, eski kültür ile yeni kültür, yaşlılarla gençler, eski geleneklerle yeni adetler arasındaki ihtilaflar etkileyici bir biçimde işlenmiştir.

Sagaa-ool’un son romanı 1970’te yayımlanan *Töreen Kijiler* (Yerli İnsanlar) adlı eserinde ise, genç bir inşaatçı olan Öргеjik’in hayatı, başından geçen iyi ve kötü olaylar konu edilmiştir. Öргеjik kahramanının özelinde yazar, o çağın gençlerinin sağlam karakterli, yardımsever, kültürlü, alçak gönüllü olmaları gibi iyi taraflarını göstermeye çalışmıştır. Bazı araştırmacılar, Bu eserin üslubunda dikkat çeken yumuşak, sakin ve şiirsel havanın yazarın kendisiyle de örtüştüğünü ifade etmişlerdir (bk. Kombu, 2013: 65).

Sagan-ool’un Tuva tarihinde adını yazdığını bir başka alan da sinema dünyasıdır. *Lyudi Golubih Rek* (Mavi Nehirlerin İnsanları) adlı ilk uzun metrajlı sinema filminin senaristidir. Ayrıca, *Tuva na perekrestke vremen* (Zamanların Kavşağındaki Tuva) adlı filmin senaristi ve *K solntsu dvadtsat’şagov* (Güneşe Yirmi Adım) adlı filmin de senaristlerinden biridir (https://tuva-library.ru/novosti/1_343-choygan-pshtg-kara-hld-chorgaar-oglu.html Erişim Tarihi: 11.01.2021).

Sagan-ool’un sinemanın yanı sıra, Tuva tiyatrosunun gelişiminde de büyük rolü olduğu bilinmektedir. *Çütkül* (1950) (Gayret), *Bir Ködee Sovette* (1954) (Bir Köy Sovyet’te), *Irlap Bereyn* (1957) (Şarkı Söyleyeyim), *Kayın-daa Tıp Aar Men* (1957) (Her Yerden Bulurum), *Ottuuşkun* (1957) (Uyanış), *Şilgalda* (1968) (Sınav) adlı oyunları sosyal değişimlerin toplum üzerindeki etkileri, Tuva halkının mevcut durumu ve Tuvaların yaşamlarının dramatik bir şekilde incelendiği önemli kesitler sunmaktadır (Kombu, 2013: 59).

Ujuraşkın (Karşılaşma) Adlı Hikâyenin Türkiye Türkçesine Aktarımı

Oleg-Sagan-ool’un eserlerinin bir bölümü *Çogaaldar Çundızı* (Edebî Derlemeler) adlı iki ciltlik bir derlemede toplanmıştır. Bu derlemelerin birinci cildi, yazarın şiirleri, hikâyeleri ve oyunlarına ayrılmıştır. İkinci cildinde ise *Döspester* ve *Töreen Kijiler* adlı romanlarına yer verilmiştir. Tarafımızdan Türkiye Türkçesine aktarılan *Ujuraşkın* (Karşılaşma) adlı hikâye de işte bu derlemelerin birinci cildi olan *Çogaaldar Çundızı, Şülükter, Proza Çogaaldar, Şiiler*, I. Tom, Kızıl: Tıvaniņ Nom Ündürer Çeri, 1975, 19-32 adlı eserden alınmıştır.³

3 Eseri tarafıma ulaştıran Tuva Sosyal Bilimler ve Sosyal-Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü Öğretim Üyesi (Kand. Fil. Nauk, Tuvinskiy institut gumanitarnih i prikladnih sotsialno-ekonomičeskih issledovaniy) **Ludmila Salçakovna Mijit’e** müteşekkirim.

Hikâye Üzerine

Ujurajuşkin ‘Karşılaşma’ adlı hikâye, Sagan-ool’un 1941 yılında Tuvaca olarak kaleme aldığı ve kendisinin hikâye (Tuv. *çeçen çoğaal*, Ru. *Rasskaz*) türündeki ilk eseridir. Sagan-ool, bu hikâyede adı belli olmayan bir kahramanın yaşamını ve bu kahramanın karşılaştığı karakterlerin yaşamını ve yaşadıkları olayları çarpıcı tasvirlerle anlatmıştır. Kahramanın yaşadıkları çerçevesinde Tuva’nın devrim öncesindeki zorlu yaşamı, halkın içinde bulunduğu sıkıntılar, yoksulluk, dilencilik, halkın elindeki mallara el konulması, kamulaştırma gibi konuları ele almıştır.

Hikâyede sürekli bir yolculuk ve daha iyi bir yaşam arayışı söz konusudur. Eser bu yolculuk sırasında kahramanın karşısına çıkan karakterler ve yaşanan hadiseler üzerine kurgulanmıştır. Karakterlerin ve kahramanın zorlu yaşamı, sürekli kötüler ve mağdur olanların bir araya gelmesi; ancak olayların kötülüklerden, zorluklardan kurtuluş ile sonuçlanması hikâyede işlenen ve olayların tüm akışına yön veren temel bir motif niteliğindedir. Yazar, bu yaşamı ve karakterleri anlatırken hem dış görünüşü yansıtan hem de karakterlerin ruh hâllerini yansıtan tasvirlerle de genişçe yer vermiştir.

Hikâye kahramanının karşılaştığı karakterler, onun gibi zorlu bir hayat süren, kötülerle, hayatın zorluklarıyla mücadele etmeye çalışan ve sonunda da bu mücadeleyi kazanan taraflardır. Zenginlerin karşısında fakirler, kötülerin karşısında iyiler, güçlünün karşısında güçsüzler, Kızılılarla Beyazlar gibi zıtlıklar üzerinden hikâye etkili bir şekilde anlatılmıştır.

Hikâyede yazarın tasvirlerle ağırlık verdiği bölümlerde dilin daha ağır olduğu, uzun cümlelerden oluşan kısımların çokça yer aldığı söylenebilir. Yazarın Tuva edebî yazı dilinin oluştuğu ilk dönemlerden itibaren başlayan ve devamında Tuva edebiyatının altın çağında çok önemli eserler yarattığı ve Tuva edebiyatının yenilikçi yazarı olduğu düşünüldüğünde eserlerindeki bu kullanımların her birinin ayrı bir değeri olduğu anlaşılmaktadır. Yazar, ayrıca hikâyelerinde benzetmelere de bolca yer vermiştir. Bu hikâyede de korkulan, kaçınılan ya da karşı durulan kişiler, eziyet edenler, kötüler kurtlara, canavarlara, vahşi hayvanlara, canavarlaşmış kurtlara ve insanın vücudunu sömüren akaralara benzetilerek anlatılır:

Duzakta tuttungan kuş deg, karaa borbañaynıp olurgan hööküy-le kiji-ni, karak-kulak çok halty bergeş uldap ssokkulay bergen düjümetti köörümge, adıguuzun malçe, añ-meñçe halaan araatandan deereleves, kalçaaray bergen araatın ışkaş apargan, karaktarı han kuçuga bergen, arni-bajın köör dürzü çok, hölögürkök börü ışkaş boldu. “Tuzağa düşmüş bir kuş gibi gözleri fırl fırl dönen zavallı adamı, oradan buradan sıçrayıp dövüp duran memura baktığımda, bana, bir hayvana saldıran vahşi bir yaratıktan farklı olmayan, kuduz bir hayvana dönüşmüş, gözlerini kan bürümüş, yüzü gözü

karışmış, kasvetli, boz kurt gibi göründü." (s. 20)

Şınap-la biçii boop çoruy, araatanniñ haldaaşkınnından ajınıp, hora-dap sağış-setkili haynıgıp, küjür er diskek kırına turup kelgeş ... "Aslında küçücük oluveren adam, canavarın saldırısından kızıp, öfkelenip, duyguları canlanınca, zavallı adam, dizleri üzerinde durarak..." (s. 20)

Odaga, çiiñzezin ap oktaza-daa, arat çonnu ak-sargı ışkaş, sotup mölçüvüşaan turgan feodal idegetterniñ höreñgizin havırıp, olarnıñ dazılın tura tırtıp oktap turarıñ izig tülük üyezi çüve. "Memuriyetinden olsa da, arat⁴ halkı ak-sargı⁵ gibi soruyup sömürüp duran feodallerin malını mülkünü kapıp, onları kökünü kurutup def etmenin en iyi zamanı bu zaman." (s. 32)

Hikâye kahramanı yoksul, küçüklüğünden beri ailesiyle birlikte dilencilik yaparak geçimini sağlayan biridir. Köy köy dolaşarak dilenir ve annesine yardımcı olmaya çalışır. İşte ilk karşılaşma yine kahramanın bir yolculuğu sırasında olur. Güz mevsiminin sonlarına doğrudur. Ormanda ilerlerken bir kişinin çılgınlığını duyar ve sese doğru yaklaştığında bir adamın elleri arkadan bağlanmış bir şekilde yerde tutulduğuna ve başka bir adam tarafından haince dövüldüğüne şahit olmuştur. Yerde dövülen adamın yaşadığı durumun ve psikolojisinin analizini yapan yazar dövülen adamın kötü adam karşısındaki galibiyetinin sevincini ise kahramana doyasıya yaşatır:

Canavarın pençesinden ayrılıp, ormanlık ve kavalık, meyvelerle süslenmiş muhteşem dağlara, av hayvanlarıyla dolu ulu taygalara doğru, uzun uzun nehirlerin kıyısı boyunca, büyük büyük dağların bulunduğu noktalardan geçen, adam ile rastlaşan, yola bakıp o adamın mağrur bir şekilde yürüyüp gittiği için içimden büyük bir mutluluk duyarak, sevincin en zirvesiyle koşarak ilerledim. (Sagan-ool, 1975: 20)

İkinci karşılaşma bir köyün yanından geçerken kahramanın yolculuğunun bir kadın sesiyle bölünmesi ile gerçekleşir. Kadının ve yanındaki erkek çocuğun kılık kıyafetinin, başından ayak ucuna kadar tüm görüntüsünün genişçe bir tasviri yapılır. Bu karşılaşmada kahraman kadın ile konuşur. Aralarında bir sohbet başlar, kadının üzgün olduğunu anlayınca onu çocuğuyla yalnız bırakmak istemez ve hem üzüntüsünün nedenini anlamak hem de yardımcı olabilmek için kadını konuşmaya zorlar. Kadının da kendi yaşamına benzer zorlu bir yaşamı ve doyurması, koruyup kollaması gereken bir oğlu vardır. Kadın geçimini sağlamak üzere hem dilencilik yapmakta hem de varlıklı bir ailenin işlerini karın tokluğuna yaparak hayatını devam ettirmektedir. Ancak burada sürekli aşağılanmış, hor görülmüş ve oğlu da hırpalanmıştır. Bu duruma daha fazla dayanamayan kadın, oğlunu alıp başka bir köye doğru ilerlerken karşılaştığı delikanlıya işte başından geçen bu

4 Arat: Köyde kendi hayvanlarını besleyip, tarım yapan sıradan, emekçi halk. (TSTY II 147)

5 Ak-sargı: canlıların vücudunda yaşayan akar.

olayları anlatır. Hikâye kahramanı delikanlı, olanlara üzülerken, onların karanlıkta ormanda tehlike altında olabileceğini düşünerek, gidecekleri yere kadar eşlik etme teklifinde bulunur ve böylece ilerlerler.

Üçüncü karşılaşma kış sonunda, baharın yaklaştığı bir zamanda kahramanın yine bir yolculuğu sırasında gerçekleşir. Yolda devam ederken bir erkek çocuk yanına koşar. Çocuğun da kendisini tanıyor gibi bakmasından şüphelenerek dikkatlice bakar ve bu çocuğun ikinci karşılaşmadaki annenin yanındaki oğlu olduğunu fark eder. Çocuk da aynı yaşamı sürdürmektedir. O geçmiş olaylardan sonra annesiyle birlikte bir köye yerleşen çocuk yine geçim sağlamak üzere dilenmeye devam etmiştir.

Sonrasında hikâyede kahramanın bir av yolculuğuna çıkışı anlatılır. Annesinin çadırında avlanmak üzere hazırlanan delikanlıyı annesi durdurur ve dua ederek oğlunun da dua etmesi gerektiğini hatırlatır. Bu bölümde, Tuvaların kamlık inancına eskiden beri bağlı olduklarını ve eskiden günümüze kadar getirdikleri bazı ritüelleri (kötü ruhlardan arındırmak için tütsüleme, etrafa süt saçma) görürüz. Doğanın ruhu vardır ve ona dua edilmeli, ikramlarda bulunulmalıdır. Çünkü doğa (Oran-Tañdı olarak geçen ifadeyi bu şekilde anlayabiliriz) insanlara lütfunu esirgemez:

Oran tandına çok çok dua et oğlum”, diyerek üzeri yağlanmış kara küçük kovadaki sütünü alıp, tos-karak ile dört tarafa saçarak, “ak başlı altın tandıma ak sütümü saçtım...” deyip, dua etti. Evimden çıkarken, annemin yaptığı gibi, ardıc ile tütsü yapıp, silahımın ağzını da tütsüleyip, atıma binip, büyük nehrin başına doğru yönelerek gitmeye koyuldum. (s. 26)

İşte hikâyedeki dördüncü karşılaşma bu avlanma yolculuğu sırasında olur. Taygaya ulaşan kahraman, otağını kurup dinlendiği sırada atlı bir adamın atından inip yanına doğru yaklaştığını görür. Adama dikkatli bakınca kahramanın, hikâyenin başında rast geldiği olayda, yerde elleri bağlanarak dövülen, sonrasında kötü adamların hakkından gelerek kurtulan cesur, yiğit adam olduğunu görür. Bu bölümde kahraman, arkadaş olduğu adamlarla birlikte avlanmaya çıkar, ancak üçüncü seferde av bulabilirler. Kahramanın adamdan ilginç şeyler anlatmasını istemesi yazarın şahsi merakıyla da örtüşür. Oleg Sagan-ool, büyüklerinden masallar, destanlar dinleyerek büyümüş, bu merakını ilerleyen yaşamında da destanlar derleyerek devam ettirmiş çok yönlü bir yazardır. Bu karşılaşmada, dönemin tarihî olaylarıyla ilgili kesitler geçer. Halkın mallarının kamulaştırılması meselesi konu edilir. Adamın elinde ne varsa alınmış, üç öksüz çocuğunu beslemek için avlanmaya başlamış olduğundan; ancak yakında güzel günler görüleceğinden bahseder. Kahramanın merakını iyice ateşlendiren bu konuşmalarda işçi sınıfını temsil eden *arat çon* “emekçi halk”tan, *Kızıl Orustar* “Kızılılar” ve *ak-solaannar* “Beyazlar”dan bahsedilir:

Çoldak-ool adlı yaşlı bir adamın tek bir atını da askere vereceğiz diye alıp el koydular kamulaştırdılar. Halk ne kadar daha dayanabilir ki böyle bilmem.

"Önemli değil evlat, önemli değil. Çok üzülme. Çok yakında güzel günler gelecek!

...

"Hem-Beldiri adlı bir yer var. Orada 'Kızıl Ruslar' diye bir halk var. Bu halk için zengini de, fakiri de, memur kişileri de sıradan kişileri de aynı görürler derler." (s. 28)

Hikâye, kahramanın av macerasından sonra annesinin evine doğru yola koyulmasıyla devam eder. Çadıra girdiğinde annesinin hasta olduğunu gören delikanlı, av etinden pişirdiği çorbayla annesine şifa verir. Bu arada kapıya memurlar gelmiş ve onun herkesle birlikte koyun kırkma işine gitmesi için direktmiş, memurlarla aralarında çekişme olmuş ve delikanlı dayak yiyecekken onu cesur, yiğit bir adam kurtarır. Bu adam kahramanın üçüncü kez gördüğü, birlikte avlandığı adamdır. Adam onu memurlardan kurtarmıştır ve delikanlı bir kez daha bu adamla karşılaştığına memnun olarak ayrılır.

Hikâyede olayların geçtiği mevsim güz ve bahar mevsimleridir. Doğadaki tüm değişiklikler en ince ayrıntılarıyla tasvir edilir. Ayrıca bu güzelliklerin kahramanda uyandırdığı duygular da konu edilir. Nitekim beşinci karşılaşma kahramanın baharın güzelliğiyle birlikte karşılaştığı genç bir kıza âşık olduğu karşılaşmadır da.

Aradan biraz zaman geçmiş, yine bir bahar tasviriyle hem tabiatın güzelliği hem de kahramanın duyguları yansıtılmıştır. Bu bölümde kahraman dağlarda koyunlarını otlatan, atlı bir genç kız görür. Yanına yaklaştığında, kıızı gördüğü anda âşık olur ve böylelikle sonsuz lütuf sunan taygalar ona bir de hayat arkadaşı vermiştir.

Hikâyenin son bölümünde, kahraman köyüne döndüğünde çadırda bir delikanlı görür. Dikkatlice baktığında bu delikanlının daha önce ilk olarak annesiyle birlikte gördüğü, sonra tek başına rastladığı genç çocuk olduğunu anlar ve bu da kahramanın bu çocukla üçüncü karşılaşmasıdır. Birlikte sohbet ederler ve çocukla aynı ortak değerlerin peşinde oldukları, aynı amaç uğruna hayatta kaldıklarını hissettiren satırlarla hikâye sonlanır.

KARŞILAŞMA

Güzün orta ayının sonlandığı, kavakların solan sarı yapraklarının kopup düştüğü, yeryüzünün değiştiği zamanlar.

Annemim babamın yoksul, dilenci yaşamı sebebiyle, iş gailinden köy köy gezip dilenmeye küçüklüğümden beri alışığım ben. Bir keresinde, köylerde dolaşip dilenirken zengin bir aileden (ya rütbeli biri ya da varlıklı birisi

idi, adını bilmiyorum, bilmek de istemem) koyunun aşık kemiği kadar bir parça çay isteyip, bunu gayet büyük bir ganimet olarak görüp, annemi de işte böyle mutlu edeceğimi düşünerek büyük bir sevinçle koşmuştum.

Öylece giderken ne yapabilirim ki! Dura yürüye ilerlerken bir baktığımda; güneş alçalmış, batmaya yaklaşmış, batı tarafın yüksek tepelerinin gölgesi, doğu tarafının oyuk oyuk olmuş dağlarında parlayan kızıl güneşte daha da büyümüşü. Ormanın çeşit çeşit ağaçlarının yaprakları sararıp, özellikle toprak üzerinde sarı yaprakların yayılıp kilim serilmiş gibi yeryüzü sarı yaprak ve solmuş otlar ile süslenip bezenmişti.

Öylece durup seyrederken kulağıma bir yerden bir kişinin bağıırışı, inleyen ve yalvaran sesi geldi. Dikkatimi toplayıp dinlediğimde, iç taraflarda küçük tepeden bir kişinin herhangi bir ıstırap sezdirmeyen bir haykırışının yankısının ormana ulaşarak dağıldığını fark ettim. Koşup, tepeliğin kıyısına ulaştığımda küçük dağın bağrında ak ak çadırların olduğunu gördüm. Bu çadırların en öndekinin ön tarafına doğru, azıcık uzağında, yırtık pırtık elbiseli bir adam kolları arkasında kayışla bağlanmış şekilde yatıyordu. Çadırdan bir kişi dışarı çıkıp yerde kolları bağlı yatan adamı kaldırmak üzere çekiştirerek bütün gücüyle kalın deri ile tokatladı. Deri börke sahip olduğu için, deri işleme işiyle uğraşan bir memurdur diye düşündüm. Tuzağa düşmüş bir kuş gibi gözleri fırıl fırıl dönen zavallı adamı, oradan buradan sıçrayıp dövüp duran memura baktığımda, bana, bir hayvana saldıran vahşi bir yaratıktan farklı olmayan, kuduz bir hayvana dönüşmüş, gözlerini kan bürümüş, yüzü gözü karışmış, kasvetli, boz kurt gibi göründü. Merhametten uzaklaşmış, vahşi bir hayvana dönüşmüş kötü adamın karşısında suçsuz oturan zavallı adam, bu sefer gözlerini kaçırmaktan ziyade, başka bir çare olmasa da, geleceğinin tehdidi olan bu canavarın başını aşağı bükme isteği, o kişinin iyice sıkıverdiği çelik gibi dişlerinden, taş gibi yumruklara dönüşmüş ellerinden anlaşılıyordu. Aslında küçücük oluveren adam, canavarın saldırısından kızıp, öfkelenip, duyguları canlanınca, zavallı adam, dizleri üzerinde durarak, yumruk haline gelmiş sert ellerini daha da sıkıttığında, bileklerindeki kayış da daha fazla dayanamayarak koptu. Bağından kurtulan adam ortalığa rastgele saldırıp, vahşi hayvan gibi önüne gelenin iki omuzunun başından tutarak gözü dönmüş şekilde etrafta defalarca silkeleyip fırlatınca, tavşandan daha korkak kötü adam, yaş deriye benzer çadırın kapısına pat diye düştü ve arkasına baka baka çadıra kaçtı. Daha biraz önce kayışla bağlanmış zavallı adam ise mağrur adımlarla ilerledi...

Canavarın pençesinden ayrılp, ormanlık ve kayalık, meyvelerle süslenmiş muhteşem dağlara, av hayvanlarıyla dolu ulu taygalara doğru, uzun uzun nehirlerin kıyısı boyunca, büyük büyük dağların bulunduğu nokta-

lardan geçen, adam ile rastlaşan, yola bakıp o adamın mağrur bir şekilde yürüyüp gittiği için içimden büyük bir mutluluk duyarak, sevincin en zirvesiyle koşarak ilerledim. Öylece koşarken, ormanın kıyısındaki bir tepenin ucunda koni biçiminde üç çadır gördüm. Çadırların yanında birkaç koyun, kuzu, inek, buzağı ağıllarda mutlulukla geviş getiriyorlardı. Bu koni biçimindeki çadırları düşündüğümde, içinde pek çok kişinin toplandığını, muhteşem yurdun gözü pek güçlü pehlivanlarının, kızların, ulu taygaların güçlü yırtıcı hayvanları ve zor zamanların üzüntü ve kederleri hakkında konuşup, görmek istemediği düşmanlara tehditler savurup, mutlu mesut bir yaşamı dileyerek sohbet ettiklerini, yiyip içerek konuştuklarını tahayyül ediyorum.

Köyün yanından geçip, aşağıya doğru biraz ilerleyince, altın gibi gözücüveren güzün muhteşem günlerinden biri – işte o akşamın sükûnet dolu bir gününü, güz mevsiminin olağanüstü güzelliğiyle fazlaca alakadar olup, şaşkınlığımı gizleyemediğim sırada, birden bire bir kadın sesi: böldü:

“Hey kardeşim!” diye seslendi. Sesin sert veya yumuşak olduğu bir anda fark edilmedi bile. Arkaya doğru bakındığımda, küçük bir erkek çocuk taşıyan bir kadının bana doğru yöneldiğini gördüm. Kadın, oldukça kirli, yırtık pırtık, kahverengi elbiseli, altı delinmiş, ayak başparmağı gözükmeye yüz tutmuş, bir tarafına basıldığı için yamuk sert bir ayakkabısı olan, siyah ip kuşaklı, şapkasız, dağınık ve düzensiz örülmüş saçları olan, dışarıdan bakıldığında 28-30 yaşlarında bir kişiydi. Çok erken yaşlardan beri zor işlerle, büyük gailerle büyümüş olduğunu kararmış yüzü, kabuklanıp yarılmış, kalın kalın yüzüklü parmakları gösteriyordu ki, bu da, durumunu anlatmakla aynı şey idi.

Kadının yanındaki oğlan, daha yeni yedi yaşlarında gibi duran, oldukça kirli, bir kolu olmayan, parçalanmış, yırtık pırtık boz gömlekli, yalınayak, ellerinin ve ayaklarının, özellikle ayaklarının kiri göze batacak şekilde, arkasında parça parça olup saçaklanan yerlerinden azıcık kahverengi kan sızmış, yüzünün belli yerlerinde kara lekeler olan, saçları sık, esmer, esasında oldukça sevimli bir erkek çocuktü. Çok üşüyordu ve annesinin elini tutmuş, titriyordu.

“İyi misin abla? Nereye gidiyorsunuz, nereden geldiniz?” diye merakla sordum.

“Hayır, kardeşim, böyle aşağı tarafa doğru gidiyoruz.” deyip ağlamaklı oldu; ancak başka birinin karşısında ağlamaktan da çekinmiş ürkmüş olsa da, iki gözünün yaşı iki yanağından aşağıya yuvarlanarak dökülürken yakalayıp, elbisesinin, uçları yırtık pırtık hâle dönüşmüş kolları ile gözünün yaşını silip, kendi acısını, kederini anlatamadan uzun uzun nefes alıp verdi. İnsanın üzüntü, keder karşısında yüreğinin üzüntüye daha fazla katlanama-

ma sınırına dayanması buydu işte.

“Nerede kaldım anne. Hadi, gidelim, geç kalacağız.” diye küçük çocuk kızgınlıkla annesinin elinden çekiştirip durdu.

“Neden üzgünsünüz abla?” diye üzüntüsünün sebebini anlayamayıp, hiçbir şekilde bir çözüm bulamadan, yanında duran geniş yassı taş üzerine oturup “Buraya oturunuz ablacığım, konuşalım, yardım edebileceğim bir şey varsa yardım edeyim.” dediğimde, yanımda duran yassı taş üzerine yönelerek oturup, oğlunu da kucağına alıp, göğsüne yapıştırarak okşayıp severek, uzunca bir süre cesaretini toplayamadan hafızasında ve gönlünde kaynayan üzüntüsünü anlatmak için, aslında hangisinden de başlayacağını bulamadan, çaresizlikten, yanındaki otları kökünden çekip bağlarından kopararak, tereddütlü bir ses ile bana:

“Sigara var mı, kardeşim?”

“Var, ablacığım.” deyip sigaramı hazırlayarak, çelik kaplamalı çakmağımı çakıp, yaktığımda, mutlulukla elimden aliverip, içine buram buram çekerken, sigaranın dumanı da rüzgârla birlikte etrafa dağıldı. Eşlik etmek için sigara tabakamı çalkayıp çıkarmaya çalıştığımda ise sigaramın bittiğini, geride toz hâline gelmiş kalıntısını gördüm.

Sigarayı çekip çekip düşünceye dalan kadın sonra sakince konuşmaya başladı:

“İnsan, doğurduğu çocuğuna, kendisine merhametli olmalıdır, kardeşim. Ne kadar da fakir yoksul, ne kadar da muhtaç olsa da insanın evladı değerlidir. Sadece insanlar değil, vahşi hayvanlar, kuşlar bile doğurduğu yavrusuna nasıl davranır ki... İnsanlar onların yavrusunun yanına geldiğinde nasıl da yaygara çıkarıp, yavrularını tepelere sürükleyip tehlikeden uzaklaştırırlar ya... Ben kendim yoksul olduğum için çocuğumu besleyecek, koruyup kollayacak imkânım yok, ev ev dolaşıp dileniyorum ve geçinmek üzere Bay-Meerengillerin işlerini yapıp, orta hâlli yaşayıp gidiyordum; ancak bu yaşamım sebebiyle orada kötünün kötüsünü görüp, küçük düşürülüp, hakaretlere uğradım... Artık dayanacak gücüm kalmadığı için, bu zavallı oğlumu dövüp hırpalamalarına, kendimi küçük düşürtüp, aşağılatmaya artık dayanamadım. Boz kurtlar ağzında ne kadar dayanılabilir.

Bay-meeren’in oğlu benim bu zavallı oğlumu dövdü. İnsan, yavrusunu nasıl o hâlde bırakır ki araya girdim ben de. Böyle yaptığım için, Bay-meeren’in karısı beni o kadar çok azarladı ki beni itip, aşağılayıp, bana hakaretler savurdu. Dayanacak gücüm yok, kırbaçlandım, şimdi dışarı kovulduğum için gidiyorum işte.” deyip oğlunun başını sıvazlayıp öptü.

Ona baktığımda, “zavallı anne, evladı için hayatın zorluklarından da gocunmaz, tehlikenin büyüğünden de korkmaz, kışın soğuğu da demez, yazın

sıcağı da demez çabalayıp durur” diye acıyarak düşünürken sıkılan içimi rahatlatmak, dikkat dağıtmak için ve başka çare bulamadığım için, sordum:

“Peki şimdi nereye gidiyorsunuz ablacığım?”

“Küçük yaşlardan beri o insanların işlerini yapıp, kara terimin karşılığında hiçbir şey de almadım, yiyecekten başka bir şey yoktu, canavarlaşmış kurtlardır onlar. Benim eşim, gün göremeden öldü, bilmem ki nasıl yapacağız biz şimdi! (Burkan Tanrı) Dünya üzerinde yaşayanlara böyle sıra dışı şeyi neden uygun görür ki acaba, bilmem...” derken bir taraftan da oğlunu okşuyordu.

Hayattaki bu pürüzlü durumdan sıkılıp, aşağılanma ve hor görülmeye karşı dursa da, bunun asıl sebebinin bilmeden boş yere kendi yoksul, muhtaç durumuna homurdanıp Burkan’ın sahip çıkmamasına şaşırıp, bir çıkışı kapısı, doğru yol arayan kadındı.

“Hadi oğlum, geç kalacağız, erkenden yola koyulalım.” diyerek oğlunun bir kolundan sol kolu ile yavaşça tutup, omuzunun bir tarafına çıkarıp, diğer omuzuna doğru tutup “Elin nerede oğlum, sırtıma alayım.” deyip oğlunu denetleyip doğruca kuzeye doğru, nehrin aşağısına doğru ilerledi.

Aşağılanmış, incitilmiş fakir anne ve oğlunun nehrin aşağısından öylece gidişlerini izlerken, hiçbir çözüm bulmadan, öylece bakıp çaresizlikten ne yapacağımı bilemeden, anne ve oğlunu durdurmak için tekrar sordum:

“Şimdi nereye gidiyorsunuz ablacığım?”

“Aşağı köylere doğru gidip oralarda konaklamaya kardeşim.” diyerek gövdesini döndürerek arkasına doğru bakıp, yoluna devam etti.

“Geç oldu, korkarsınız ablacığım. Sizi ben götürüyüm.” deyip birlikte yürüdük.

Güz rüzgarı ince bir ses ile esip yüze çarparken, tabiatın saflığı insanın beynine işleyerek, akli canlandırmış gibi olduğunda, kavakların sarı yaprakları bunaltıcı şekilde ses çıkararak uçuştüğünü ve ormanın içinde bir pınarın yapraklar arasından şırıltı ile akıp gidişini dinlerken bu ses, çok genç bir kızın sevgilisine âşık olan birini çekiştirşi gibi geliyordu sanki ...

Ova, altın sarısına dönüşüvermiş, gök ise keskin beyazlı mavili oluvermişken, hem ovaya hem de gökyüzüne bakıldığında ucu bucağı olmayan bir şey hâline geliyordu. Dağların güneş gören tarafında – rüzgârdan korunan yerlerinde yeşillikler görüldü. O yeşillik arasında sarı çiçekler daha yeni açmış, gülümseyip, sanki bir bahar dönemi gibi sallanıp duruyor gibi görüldü. Bu da güzel bir şeye işaret ediyor gibiydi.

Kışın acı soğuşunu, kıtlığını aşan zavallı anneme yardım için ev ev do-

laşıp dilenmek üzere daha yeni kuruyan nemli yoldan yürüyüp ilerlerken, önümden küçük bir erkek çocuk koştu. Bu çocuğun giydiği kışlık elbisesinin rengi solmuş ve orası burası parçalanmış yerlerinden beyaz beyaz tüyler çıkmıştı. Eğer varlıklı biri olsaydı, böyle canlı, hareketli, kapkara gözlü oğluna yırtık pırtık kışlık elbise giydirmez, giydirecek zaman da değil, ılımaya başlayan bahar zamanıydı.

İşte bu çocuk biraz yaklaşıp gelip, benim önüme geçip, tanıyormuş gibi bana uzun süre bakarak, “İyi misin ağabeyciğim?” diye sordu.

Başta pek tanımadan, öylece afallamış bir şekilde:

“İyilik, kardeşim!” deyip bakındığımda, geçen yıl güzün soğuk akşamlarından birinde, annesinin sırtında ilerlerken, beraber yol aldığımız çocuk olduğunu fark ettim.

“Tamam, nereden geldin, nereye gidiyorsun, kardeşim?” diye sordum.

Çocuk, cevap verecek bir şey bulamayıp:

“Yok, ağabeyciğim, yukarı doğru gidiyorum.” diye yanıtladı.

“Yukarı doğru nereye gideceksin? Buraya nasıl geldin, annen nerede?” diye sorup, daha dikkatli baktığımda geçen yıla göre çocuğun oldukça büyüdüğünü, artık annesine yardım edebilecek duruma geldiğini fark ettim.

“Annem aşağı köyde, o köyün ineklerini sağıyor. Annemle birlikte ikimiz o köyde yaşıyoruz.” diyen, güneşe bakıp, gün ışıklarından gözü kamaşıp, bir eliyle gözlerine gölge yapan, kısıp kısıp bakan gözleri ile beni şaşırtan bu çocuk, açlık, yokluk ile büyüten zavallı annesini beslemek, ona mutluluk, huzur getirmek, onun gönlümü rahatlatmak, sevindirmek için büyük bir sorumluluğu yüklenmeyi düşünüyormuş gibi bir durumu yansıtıyordu. Bu küçük çocuğun kendisi yoksul olsa da, yoksulluğa yenilmez, gerçekten de onu aşabilecek gücü kendi cesareti, parlayan ateşli kara gözleri gösteriyordu. Çocuk bu gücünün farkındaydı. O anda kulağıma, *hamnaarak* denen boz tarla kuşunun sesi geliyordu. Havada oldukça yükselmiş, kendi hüznü şarkısını söyleyip, göğün derinliklerine bırakıp, kendi güzel sesiyle oynuyordu.

“Anneme yukarı köylerden tütün bulayım diye gidiyorum ağabeyciğim.” diyerek çocuk mağrur bir şekilde yürümeye devam etti. Ben de bu tatlı, hareketli küçük çocuğun ardından, silüeti kesilene kadar bakıp sonra kendi yoluma devam ettim.

Bir bahar dilenirken yolda bir çocuğa rastladığımdan beri uzunca bir süre geçti. Bizim dünyamızda var olan av hayvanları fakir insanlar için evlat sahibi olmalarının önemli bir sebebi olmuştur. Bir keresinde avlan-

mak için, silahımı doldurup, yegâne doru atıma binip ceketimi giyiniş, ulu dağlarıma çıkmak üzere yola koyuldum. Tam gidecek iken annem kalkıp:

"Oran Tandı'na⁶ çok çok dua et oğlum!" diyerek üzeri yağlanmış kara küçük kovadaki sütünü alıp, tos-karak⁷ ile dört tarafa saçarak, "Ak başlı altın Tandı'ma ak sütümü saçtım..." deyip dua etti. Evimden çıkarken, annemin yaptığı gibi, ardıç ile tütsü yapıp, silahımın ağzını da tütsüleyip, atıma binip, büyük nehrin başına doğru yönelerek gitmeye koyuldum.

Orman meyveleri, çamlar ve sedir ağaçlarıyla kaplanmış yüksek Tandı'nın eteğine ulaştınca, iki büyük taygayı yarıp geçen derin bir vadi içinden akıp giden nehrin kıyısından yeteri kadar yukarı doğru çıktıktan sonra, gürleşmiş büyük yeşil sedir ağacının yanında inip, otağımı kurdum. Üç yuvarlak taş getirip ocak kurup, ateş yakarak çayımı kaynatıp, sedir ağacının dibinde oturup keyifle çayımı içiyordum.

Otururken, atımın kulağının hareketlenerek aşağı doğru yöneldiğini gördüm. Kısa süre sonra eyer bezi düştü. Geriye baktığımda, kısa kara silahını yüklenmiş, büyük boz sırt çantasını sırtına takmış, avcı çizmeleriyle, kısa boz renkli ceketli, güçlü kuvvetli bir pehlivan edasıyla bir adam eyerinden sesler çıkararak geçiyordu. Öylece geçerken benim otağıma geldi. Atını orada duran bir fidana bağlayıp, sırtındaki çantasını da çıkarıp atının yanına koyuverip, bana doğru yürürken, Tuva geleneklerinde kendinden büyük kişiyi ondan önce selamlayıp, hal hatır sorma âdetini de yerine getirmek için selamlayıp, sonra dikkat ettiğimde bu kişinin, geçen yıl canavar gibi saldıran kişiyi iki omzunun başından tutup, ıslak deri gibi fırlatıp, sonra serbestçe gururla yürüyüp giden adam olduğunu anladım.

Benimle selamlaşarak otağ kenarına gelip oturdu, sol çizmesinin konçundan söösken⁸ piposunu çekip çıkararak, piposunun açık mı tıkalı mı diye anlamak üzere bir kere soruyup, koynundan sigarasının boz deri kabını çıkardı, tütününü sarıp, dumanını tütürerek içerken, bana piposunu sundu:

"Nereden çıktın, kaç gündür kalıyorsun burada, bir şey avladın mı?" dedi.

"Daha yeni geldim ben".

"Avlanmaya uzun zaman önce mi başladın?"

"Hayır, yeni başladım."

Bu adam da pek iyi bir avcı değildi herhâlde. Beni yanına almadan gitse de çok üzülmem diye düşünüp, beni yanına alması için istekte de

6 Oran Tandı: Halk hafızasında yaşamın temeli olarak yaratılmış dünya, evren; tabiat; doğulan yer, memleket.

7 Tos-karak: Kutsama yaparken süt gibi şeylerin saçılmasında kullanılan dokuz gözlü kaşık.

8 Söösken: Filipendula, gülgiller familyasından çok yıllık otsu bitki cinsi. (tr.m.wikipedia.org: filipendula Erişim Tarihi: 17.01.2021).

bulunmaktan sıkılıp, öylece:

“Şimdi nerede avlanacaksınız, ne zaman döneceksiniz?” diye sordum.

“Sen avlanacağı yeri, vuracağı hayvanı seziyor musun?” diye kesik bir sesle mırıldanarak sordu.

“Yok, nasıl yapayım öyle, ağabeyciğim. Avlanmayı da avlanılacak yerleri de bilmem ben. Birlikte avlansak nasıl olur ağabeyciğim?”

“Nasıl olur. Aslında yalnızken çok sıkılıyorum. Sohbet ede ede gidersek çok iyi olur.” dedi.

İşte iki avcı böyle karşılaşmış tanıştık.

Akşam merada avlanmaya çıktık ancak hiçbir şey avlayamadık. Sabahki avlanmamızda da yine elimiz boş döndük. Otağımıza dönünce, çayımızı kaynatıp, sessiz sedasız öylece üzgün üzgün oturduk.

Gökyüzünün rengi mat maviye dönüştüğünde güneş ışıkları gelip yerdeki bütün canlılara, ağaca, taşta sinmişti sanki. Gökyüzünde parça parça bulanık renkli bulutlar bir araya toplanmış, ileriye doğru, dosdoğru göçüyorlardı. O bulutlar güneş ışıklarını kapattığında, bulutlar oradan kımıldama diye düşünülse de akla yatmaz bu.

Sonra, akşam merada avlanıp yine elimiz boş döndük.

İnsan böyle bir durumla karşılaşınca aklı başı karışır, yeme içmeyi de düşünmez olur. İkimiz de pijamalarımızı giyinip, sedir ağacının dibine yattık. Arkadaşım sessiz, bir şey düşünüyor gibi sadece uzanmış yatarken onun sesini duymak istediğim için bunun sohbetini nasıl başlatabilirim diye düşünürken:

“Uykum da gelmedi hiç, masal ya da ilginç olaylardan anlatır mısın ağabeyciğim?” dedim.

“İnsanlardan ilginç şeyler dinlemeyi seviyor musun sen oğlum? Sana bir şeyler anlatılıyor muydu?” diye aniden soruverdi.

“Yok, siz anlatınız lütfen!” dedim. Arkadaşım uzunca sessiz kaldı ve:

“Ne kadar hayvanınız var?” diye sordu.

“Bu bindiğim doru atımdan başka köyde iki yaşını aşkın yavrusu olan ineğim var. Beş altı tane de keçimiz var. Yegâne ineğimizin yavrusu büyüdü sayılır, bir tosunumuz var. *Sumunun*⁹ vergisine yetişmediği için onlar da kamulaştırıldı.” dedim.

“Senin bu durumun orta hâlli sayılır, evlat. Ben ise üç tane öksüz evladı olan biriyim. Bütün hayvanlarımın tamamını bu memurlara kaptırıp, elimde hiçbir şey kalmadığı için tabiatın lütfundan faydalanıp yaşıyorum işte.

9 Sumu: Tuva'da idari yönetim birimi.

"Çok acayip bir şey, değil mi ağabeyim. Çoldak-ool adlı yaşlı bir adamın tek bir atını da askere vereceğiz diye alıp el koydular, kamulaştırdılar. Halk ne kadar daha dayanabilir ki böyle bilmem."

"Önemli değil evlat, önemli değil. Çok üzülme. Çok yakında güzel günler gelecek!"

"Ne olacak ağabeyciğim?" biraz doğrularak sordum.

"Yakında kendin görürsün sen işte."

"O kadar dinlemek istiyorum ki, anlatın lütfen ağabey."

Anlatmaya pek gönlü yoktu. Ama yalvara yakara anlattırdım. Ağabey, biraz doğrularak, sanki başka dinleyen kişiler de varmış gibi gizlice anlatmaya başladı:

"Başka kimseye anlatılmayacak tamam mı!"

"Dilim üçe bölünsün, kesinlikle anlatmam ben."

"Hem-Beldiri adlı bir yer var. Orada 'Kızıl Ruslar' diye bir halk var. Bu halk için zengini de, fakiri de, memur kişileri de sıradan kişileri de aynı görürler derler."

"Öyleyse bu halkı kim yönetiyor ki?" diye sordum.

"İnsan kendini kendi bilir. Vurma, dövme diye bir şey kalmaz ortada."

"Bunlar buraya gelir mi acaba?"

"Çok yakında gelir. Çok yakında."

"Bu 'Kızıllar' gelene kadar kendimiz harekete geçsek nasıl olur ki?"

"Bu *düjümetlere*¹⁰, *ak solaanlara*¹¹ gücümüz yetmez bizim."

Ağabeyin bu anlattıklarını dinleyince aklım karışmış, mutlu gibi de, telaşlanmış gibi de hissetmiştim.

Avlanmak üzere çıkıp, hiçbir av bulamamız aklıma hiç takılmamış, sadece bu kişinin anlattıkları hakkında düşünmüş ve uykuya dalmıştım.

Gece alacakaranlıkta kalkıp avlanmaya gittik. Vadileri aşp, ormanları yarararak, kuruyan ağaç dallarının üzerinden ve kurumuş yerlerden sessizce ilerleyerek büyük dağın tepesine ulaştım.

Beyaz karlı taygalar başında altın sarısı güneş daha yeni tepelere vurmuştu. Karşımdaki ormanın kenarında açıklık bir yerde bir geyik çıkagelmiş, otluyordu. Kuru otları hışırdatmadan, taze otları gıcırdatmadan izini sürüp küçük tepelik üzerine sessizce ulaştınca silahımın ayağını yere saplayıp çıkarmakla uğraşırken geyiğin bir anda silahımın ucuna kadar geldi-

10 Düjümet: Devrim öncesinde Tuva'da orta düzeyde görevli, memur kişilere verilen ad.

11 Ak solaan, 20. Yüzyılın 20'li yıllarında sivil savaş döneminde Tuva'ya uğrayıp, buradan geçen beyazların savaşçıları. Ak solaannardan kasıt Beyazlardır.

ğini gördüm. Tam silahımın horozunu indirirken, bir anda, çık çık sesiyle birlikte geyik uçup gitti. Otağa ulaştığımda, arkadaşım ise koskocaman bir geyiği öldürmüş, büyük bir ateş yakmış ve şiş yapıyordu.

Bulduğumuz avları eşit şekilde bölüşüp hemen döndük.

Köyümün karşısında oraya buraya doğru yürüyüp dururken, annemin çadırına baktığımda ocağın yanmadığını, ardında soğuk bir şey varmış gibi göründüğünü fark ettim. “Bu nasıl bir şey böyle!” diye düşünerek, hızlıca çadıra ulaştım. Annem hastalanmış, güçsüz hâlde yatıyordu. Yüzü ak kabuk bağlamış. İçecek yiyecek hiçbir şeyi yok, koruyan kollayanı da yok. Zavallı annemin canını nasıl kurtaracağımı bilemedim. Avımın etini kaynatıp, sıcak çorbasını içirdiğimde gerçekten de yüzüne renk gelmiş ve konuşmaya başlamıştı. O anda, dışarıdan atların tepinmeye başlamasının hemen ardından çadırın kapısında bir ses duyuldu.

“Çadırdaki kim var, dışarı çıkın!” diye sert bir ses yükseldi. Bir şeyden kaçır gibi hızlıca çadırdan çıkıverdim. Nasıl bir görev yapan biridir bilmem; ama müdür gibiydi sanki, bir arkadaşıyla birlikte eli yüzü düzgün biri gelip kapı ağzında duruverdi.

“Bugün yöneticiler koyun kırıyorlar, oraya git, şimdi hemen in, ayrıca kim var kim yok onları da al git!”

“Hasta olduğum için ben bu sefer oraya gidemem” dedim.

“Senin hasta olmanın kimseye zararı yok. Ses çıkarmadan git işte, köpek!” diyerek hiçbir şey olmamış gibi atını geriye doğru çekip gitti.

“Annem hasta benim, yanında hiç kimse yok, gidemememin sebebini söyleyin lütfen, tek gün bu değil ki!” dedim.

“İyi münakaşa bu, gerçekten! Kimin işi bu yapılması gereken!” diye atını geriye döndürerek üzerime doğru atılarak tekme tokat vurmaya çalışarak peşimde dolaşırken, kamçı ile de bir kere denk getirdi. Sonra atı benden korkarak uzaklaşınca beni dayaktan da kurtarmış oldu.

Daha önceki “Kızıllar” hatırıma geldi.

“Bunlar belki zararlı şeylerdir, hadi gelin, gerçekten!” diye yanımda duran baltamı sıçrayıp aldığımda, biraz önceki alçağın kendisi gelmekten korkarak arkadaşına dönerek:

“Tut bunu! Ne duruyorsun? Hızlı tut!” dedi.

“Gelin hadi!” diye iki ayağımı açıp tepinirken, üzengiden bir ses geldi. Bir baktım ki, bu kişi birlikte avlanmaya çıktığım cesur, yiğit arkadaşım. Biraz öncekilerin yanına koşup büyük cesareti ile:

“Neden küstahlaşıyorsunuz siz. Delirmeden uzaklaşın!” dedi.

“Şu köpeklere bakın!” diyerek uzağa baka baka gittiler.

"İyi ki rast geldik biz!" dedik.

Bahar, dört mevsim içinde en güzel zamandır. Bunu kim inkâr edebilir ki!

Bizim memleketimizin baharı ise çok güzeldir, insanın duygularını canlandırır. Ağaçların yaprakları, parlak yeşil olan her şeyden bütünüyle payını almış gibi, rüzgârda salınıp dururlar. Ormanların içinde kaç çeşit kuş gürültüsüyle şakırdar ve aralarında tan vakitlerinde öten turnanın sesi çınlar ve keskin bir sesi olan, muhteşem guguk kuşunun orada burada şakıyışı duyulur. İnsanın saymakla bitiremeyeceği rengârenk çiçekler yeri süsleyerek halı gibi yayılır. Baharın bütün bu olayları birleştiğinde, bunun hayranlık bırakacak ve şaşılacak güzelliğine insanın diyecek sözü bile kalmaz ancak çok iyi bir ressam bu görüntüyü resmedebilir.

Bir keresinde baharın işte bu şaşkınlık yaratan güzelliğini merakla izliyordum. Hemen bulunduğum yerin aşağısında bulunan tepeciğin yamacı boyunca, zirvesine doğru bembeyaz koyunlar otliyordu. Koyunların arkasından doru atına binmiş bir çocuk yukarıya doğru tırmanıyordu. Yakınlaştığında, parlak kara gözlü, beyaz yüzlü, incecik gövdesi olan bir kız olduğunu kördüm. Yanıma gelince hiç ses çıkarmadan durdu.

"Nereye gidiyorsun kardeşim?" diye sordum.

"Bir yere gittiğim yok, koyunları güdüyorum. Neden baktınız ağabeyciğim?" diye gülümseyerek sordu. Kızın yüzüne dikkatlice baktığımda yüreğim bir anda pır pır etti.

"Bahar çiçeklerinin güzelliğini hayranlıkla izleyip, ruhumu besliyorum işte ben de!" dedim.

"Çiçek görünce mutlu olan kalbiniz ne kadar da yumuşakmış, değil mi?"

"Tepede seni görünce katı yüreğim heyecanla doldu." diyerek kızın yanına gelip dizini tutan elini dizginle birlikte kavrayarak tuttum.

"İnsanın kalbi birini görür görmez tekliyorsa, nasıl bir yürektir bu!" diye gülümser gibi olarak biraz da rahatsız aşağıya baktı.

"Kalbim herhangi birini gördüğünde neden pırpır etsin ki! Sadece seni gördüğümde böyle hissettim." diye kızın kolunu daha da güçlü tutunca o kolumdan başlayarak bütün vücudum titredi.

"Tuhaf bir şey değil mi?" diye kız büyük bir nefes çekti. İkimiz de sessiz öylece kaldık. Bu bekleyiş, ikimizin de sessiz ama samimi aşkı oldu. Bu sevgiyi kalp geri çevirmezdi mutlaka...

Daha önce görüşmüş isek de düşüncemizi söze dökerek konuşmamış, sevgimizi yüreğimize saklamıştık.

O andan itibaren kalbimizde oluşmaya başlayan aşkımız, boğum bo-

ğum salınmış su gibi akıp mutlu mesut hayatımız başlamış oldu.

Memuriyetinden olsa da, *arat*¹² halkı *ak-sargı*¹³ gibi soruyup sömürüp duran feodallerin malını mülkünü kapıp, onların kökünü kurutup def etmenin en iyi zamanı bu zaman.

Köyüme geldiğimde, kazıkta iki at bağlanmış, kafalarını sallıyorlardı. Çadıra girdiğimde, temiz kıyafetli, beyaz yüzlü genç bir adam gördüm. Genç adamın yüzüne baktığımda sanki bir yerden tanıyor gibiydim, konuştukça eski zamanlarda, dilendiğim günlerde, annesini yanına alarak giden gencin olduğunu fark ettim.

Konuşmadığımız şeyleri konuşup, misafirimi ağırlayıp ve onun kıymetli düşüncelerini dinleyip ve içime sindirip öylece uğurladım.

Genç, bana bakarak:

“İyi yaşıyorsunuz, bundan sonra daha da iyi yaşayacaksınız.” diyerek köye yerleşip ev yurt, ahır avlu tuttuğumuzu görüp, bizim *MÇAE*'nin¹⁴ çalışmaları hakkında övgüyle bahsetti. “Sizin de katılmanız çok iyi oldu, bundan sonra daha da iyi şeyler göreceksiniz.” dedi.

“Bizim köyümüze, benim evime de gelebilirsiniz.” dedim.

“Mutlaka geleceğim.” diyerek ayrıldı.

1941.

Kaynakça

- Arıkoğlu, E. (1998). “Tuva Türkleri Edebiyatı.” *Türk Dünyası El Kitabı* (Cilt IV, 491-500). içinde Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Arıkoğlu, E. (2002). Tuva'nın 20. Asır Siyasi Tarihi. *Türkler*. Ed. Hasan Celal Güzel.ve diğerleri, C. 20, 173-179, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Kombu, S. S. (2012). *Tuvinskaya Literatura. Slovar*. Pod Red. D. A. Monguş, M. L. Trifonovoy. Novosibirsk: Nauka.
- Kombu, S. S. (2013). Romani Olega Sagan-oola: ideyno-hudojestvennoe novatorstvo [Elektronnyy resurs]. *Novye issledovaniya Tuvi*. № 4. URL: https://www.tuva.asia/journal/issue_20/6714-kombu.html (data obraşeniya: 05.01.21).
- Kombu, S. S. (2014). Tvorçestvo O.K. Sagan-oola. *Literaturı Sibiri: opt issledovaniya: monografiya / N.M. Kindikova* içinde Gorno-Altaysk: RİO GAGU, s. 106.

12 Arat: Köyde kendi hayvanlarını besleyip, tarım yapan sıradan, emekçi halk (TSTY II: 147)

13 Ak-sargı: canlıların vücudunda yaşayan akar.

14 MÇAE: Mal Çer Ajılınnı Eptejilgezi (Tarım ve Hayvancılık Birliği)

- Otyzbay, Zh. (2019). Çağdaş Tuva Yazılı Edebiyatının Gelişimi. *folklor/edebiyat*. C. 25, 99, 2019/3, 567-576.
- Ölmez, M. (2007). *Tuvacanın Sözcükleri Eski Türkçe ve Moğolca Denklemleriyle Tuwinischer Wortschatz mit alttürkischen und mongolischen Parallelen*. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Sagan-ool O. K. (1975). *Çogaaldar Çundızı*. Tom II, Kızıl: Tıvanıj Nom Ündürer Çeri.
- Sagan-ool O. K. (1975). *Çogaaldar Çundızı, Şülükter, Proza Çogaaldar, Şiiler*. Tom I, Kızıl: Tıvanıj Nom Ündürer Çeri.
- Seren-ool, Ç. (1975). Namdar Bolgaş Çogaadılga. *Sagan-ool O. K. Çogaaldar Çundızı (Tom II, s. 352-364)* içinde Kızıl: Tıvanıj Nom Ündürer Çeri.
- Tanova, E.T. (2013). *Tıvanıj Çogaalçıları: Namdar-Töögüzü, Ajıl Çorudulgazı*. Kızıl: OAO "Tıvapoligraf".
- TRS (1968). *Tuvinsko-russkiy slovar'* (Pod. Red. E.R. Tenişev). Moskva: Sovetskaya Entsiklopediya.
- TSTY I (2003) - Tolkoviy Slovar' Tuvinskogo Yazıkı (Tıva Dıldıj Tayılburılıg Slovarı. Pod. Red. D. A. Monguş). Tom 1 A-Y, Novosibirsk: Nauka.
- TSTY II (2011) - Tolkoviy Slovar' Tuvinskogo Yazıkı, (Tıva Dıldıj Tayılburılıg Slovarı. Pod. Red. D. A. Monguş). Tom 2 K-S, Novosibirsk: Nauka.

İnternet Kaynakları:

- https://tuva-library.ru/novosti/1_343-choygan-pshtg-kara-hld-chorgaar-oglu.html (Erişim Tarihi: 05.01.2021).
- https://www.tuva.asia/journal/issue_20/6714-kombu.html (Erişim Tarihi: 05.01.2021)
- http://irkipedia.ru/content/tuvinskaya_literatura_istoricheskaya_enciklopediya_sibiri_2009 (Erişim Tarihi: 03.01.2021)
- <https://www.tuvaonline.ru/2013/01/15/ispolnilos-100-let-so-dnya-rozhdeniya-klassika-tuvinskoy-literatury-olega-sagan-oola.html> (Erişim Tarihi: 03.01.21)
- https://pisateli-tuvy.ru/?view=writer_namdary&id=33 (Erişim Tarihi: 05.01.21)
- <tr.m.wikipedia.org: filipendula> (Erişim Tarihi: 17.01.2021)
- <https://www.tuvaonline.ru/2019/05/15/chelovek-truda-legendarnyy-chaban-oorzhak-chyvaazhykovich-lopsanchap.html> (Erişim Tarihi: 14.04.2021)

Extended Summary

Oleg Karlamovich Sagan-ool is one of the founders of Tuva literature. He contributed greatly to the development of literature and its recognition among the Soviet peoples. He is a person who developed himself in many ways. He is gentle as well as tolerant, curious, intertwined with life's issues. Throughout his life, he produced works in various genres such as poetry, story, novel, and drama. He was a very successful writer, especially in the prose genre.

Looking at Oleg Sagan-ool's literary personality, it is seen that he had got a versatile personality. In addition to his works of verse and prose, he also drew attention to his playwriting and translation aspects and left important works for Tuva literature.

The 1930's can be considered as the beginning of the development of first steps of Tuva literature and taking steps that would lead it to maturity. In 1936, Sagan-ool's article titled "Uran Çogaal Ajılı" published in the magazine *Revolustug Arat* explained the ways to raise the literary level of the literary figures, stated which aspects of Tuva literature had to be improved, the mistakes made by those who dealt with poetry while writing and played a guiding role for the next generation of writers. Sagan-ool started publishing his works since 1938. His first work was a poetry book named *Bistiñ Töreen Çurtuvus* published in 1938. His first work in prose type was *Ujurajuşkin* published in 1941. The work is based on the protagonist's encounter with people from different generations of Tuva and explaining the differences between them. With its interesting and robust fiction, this work has brought Sagan-ool to an important point in prose.

Being a versatile poet, Sagan-ool's literary style was also varied. These initiatives of Sagan-ool, who liked to use new genres and styles, led to the establishment of the Tuva literary prose genre and the development of the story genre. Looking at his literary personality, some of the points that add originality to him are his impressive description of his period, his ability to show events and people together with the difficult periods of life, not with the ordinary flow.

In 1967, Sagan-ool published his first novel, *Döspester*. It is a novel about Borajık who is the head of a kolkhoz and his works. Themes such as work, life, love, and friendship dominate the novel. In the novel, the conflicts between old and new life, old ideology and new ideology, old culture and new culture, old and young, old traditions and new customs are covered in an impressive way.

In Sagan-ool's latest novel, *Töreen Kijiler*, published in 1970, the life of Öргеjik, a young builder, and the good and bad events that he experienced in his life constitute the subjects. Specifically, the writer tried to show the good sides of the young people of that age, such as being strong, helpful, cultured and humble. Some researchers have stated that the soft, calm and poetic atmosphere that draws attention in the style of this work overlaps with the author himself.

Sagan-ool skillfully depicted the characters chosen from among the people and the colors of national life, enriched Tuva literature by creating novels with new themes and themes which are not discovered by others.

*Tuva Edebiyatının Önemli Şahsiyeti Oleg Karlamoviç
Sagan-Ool ve Ujurajuşkın “Karşılaşma” Adlı Hikâyesi Üzerine*

In this article, Oleg Karlamovich Sagan-ool’s life and literary personality, his works, his bringing innovation to literature, information on topics such as artistic activities, and also the example of the first narrative of the author’s story called *Ujurajuşkın* “Meeting” will be given. Also the story will be translated and a brief evaluation of the it will be included.